

FUNGARIA

*Magyarország
gombavilága*

Molnár
Ákos

Op!n Books

BEMUTATKOZÁS

A Kiskunságtól Fungariáig

Amikor gyerek voltam, még nem csak üres medrekként, elavult térképi jelzéseként léteztek a Duna–Tisza-közi homokhátság szikes tavai. Volt víz, volt élet a Fülöpháza határában húzódó Kondor-tóban is, melynek partján a Kiskunsági Madárvértaként működő tanya jelentette az ornitológiai bázist. Szüleim itt dolgoztak, és később megvásárolták a víz eltűnése miatt funkcióját veszített épületegyüttest. Ilyen környezetben felcseperedve, már akkor otthon éreztem magam a természetben. A megörökítés vágya is régóta hajtott: a kilencvenes években fekete-fehér filmes masinámmal jártam a környéket. Már Budapesten laktam, amikor 2004-ben először vettem digitális fényképezőgépet a kezembe. Ezzel a nagy váltással együtt olyan új fototémák felé is nyitottam, mint a gombák. Tudományos szempontból is mind jobban lenyűgöztek, a ritka fajok felkutatásában a kincskeresés örömét fedeztem fel. Ahogy szakkönyvek, tanfolyamok, kiállítások, gombafesztiválok és megannyi internetes forrás nyomán mindinkább megismerkedtem ezzel a világgal, úgy a konyhában is egyre bátrabban használtam a gombákat alapanyagként. Eleinte gyakran vittem a zsákmányt ingyenes lakossági gombavizsgálatra, így egyrészt nyugodt lehettem afelől, hogy nem mérgezem meg magam, másrészt mindig tanultam valami újat.

2010-ben elindítottam a fungaria.hu weboldalt, ami annak idején egy képtár és adatbázis volt az általam fellelt fajokról. A hozzá tartozó Facebook-oldalt 2012-ben hoztam létre, ahol azóta is aktívan publikálok. Gombászként előadói debütálásom ugyancsak erre az évre tehető. A TIT Stúdió Egyesület Gombász Szakkörének keretében tartottam prezentációt, és azóta számtalanszor beszélhettem a klub közönségének a gombafotózás rejtelméről, valamint különleges és ritka fajokkal kapcsolatos megfigyeléseimről.

fotó: Mohai Balázs

2019-ben a XI. Zempléni Gombafesztiválon 50 gombafotómból rendeztek kiállítást, mely később vándorkiállításként más helyszínekre is eljutott. A fesztivált szervező Zempléni Gombász Egyesület 2021-ben megjelentette a *Gombák Zemplénből – nemcsak zempléni-eknek* című könyvet, amelynek borítóján az én munkám szerepel, és a kötetben számos további felvételem helyet kapott. 2024-ben fotóimból naptárat készítettem, amely akkora sikert aratott, hogy az első kiadás rövid időn belül elfogyott, ezért utánnymásra is szükség volt.

Gombászként rendszeresen járom a hazai tájakat, de a szomszédos országokat is fel szoktam keresni egy-egy jó túra vagy többnapos kiruccanás erejéig. Másik szenvedélyem, a viharvadászat ugyancsak sok utazást igényel. Tornádók nyomában keresztül-kasul átszeltem már az Egyesült Államokat, és itthon *Szupercella Roadshow* című előadói körutamon mutatom be az extrém időjárást és a veszélyes légköri jelenségeket. Munkám szintén a légkörről szól: a ferihegyi légiforgalmi irányítótoronyban dolgozom a repülésmeteorológiai részlén. Ezt megelőzően 3D-grafikus voltam, és a művészet a mai napig szerves része az életemnek: gombarajzokat készítek, elsősorban szénnel. 2021-ben továbbléptem a fényképezés műfajában: szakmai képesítést szereztem, így hivatalosan is fotográfus lettem.

2024-ben kezdett bennem érlelődni a könyvírás gondolata. Még épphogy csak nekiálltam utánanézni a lehetőségeknek, amikor megcsörrent a telefonom: az Open Books kiadó keresett, hogy lenne-e kedvem írni egy könyvet a gombákról. Természetesen igent mondtam. A 3–4 ezerre tehető hazai, szabad szemmel látható termőtestet növesztő, úgynevezett nagygombák közül 117 faj ismertetésére vállalkoztam, a több mint két évtizedes fotógyűjteményemből származó 150 képpel, melyek betekintést nyújtanak Magyarország gombavilágának sokszínűségébe. Bár sok esetben jól látszanak az adott faj makromorfológiai jellegzetességei, a felvételek nem határozókönyves stílusúak, nem kiszedett, kettévágott és elrendezett termőtesteket ábrázolnak, hanem eredeti helyükön, természetes környezetükben mutatják meg a gombákat. Mintegy 200 további fajt említek meg a szövegekben. Naprakész, tudományosan helytálló információkat közlök, de nem száraz tényfelsorolásként, hanem friss, olykor személyes hangvétellel, saját történetekkel, érdekességekkel. Számtalan aspektusból közelítek a gombákhoz: gasztronómia, mérgezések, gyógyhatások, izgalmas biológiai részletek, misztikus néphitek, valamint ritkaságok, furcsa küllemű vagy éppen bizarr életmódú fajok mind-mind terítékre kerülnek. Gombagyűjtési tippekről, élőhelyi sajátosságokról, meteorológiai összefüggésekről szintén szó esik a könyvben. Mindezt nem kizárólag Magyarországra vonatkozóan, hanem Kárpát-medencei kitekintéssel gazdagítva tárgyalom. A fotózás iránt érdeklődők is találhatnak benne olvasnivalót, hiszen több helyen kitérek a képek megszületésének körülményeire, a gombafotózás sajátosságaira, technikai adataikat pedig részletes táblázat foglalja össze.

FUNGARIA

Útmutató a könyv használatához

A FAJOK BEMUTATÁSI RENDJE

A fajokat a négy évszak szerint csoportosítottam; a rendezési szempont alapvetően a jellemző termőidejük volt, de több olyan fajt is a téli blokkba tettem, amelyek akár egész évben fellelhetők, de abban az évszakban a kevesebb gomba miatt nagyobb fókusz kerül rájuk. Egy évszakon belül a fajok a magyar fajnevek szerinti ábécésorrendben követik egymást.

A FAJOK TUDOMÁNYOS NEVEI

Az elmúlt években egyre gyakrabban alkalmazott, DNS-szekvenálásra épülő filogenetikai vizsgálatok kavargják fel a taxonómia vizeit, és vetnek átnevezési, átrendezési hullámokat. Éppen ezért nagy hangsúlyt helyeztem rá, hogy a gombák az aktuálisan érvényes tudományos nevükön szerepeljenek. Ennek érdekében elsősorban az Index Fungorum / Species Fungorum és a MycoBank rendszertani és nevezéktani adatbázisai alapján adtam meg őket, de olykor olyan friss szakmai információkra támaszkodtam, amelyeket ezekre az online felületekre még nem vezettek fel.

ADATOK A FAJOKRÓL

Az **étkezési érték** az alábbi kategóriák szerint lett megállapítva:

- ehető
- feltételesen ehető
- nem ehető
- mérgező
- halálosan mérgező

A feltételesen ehető fajoknál a szövegben ismertetem, hogy mit kell feltétel alatt érteni.

A **védettség**nél csupán azt tüntettem fel, hogy a faj a könyv elkészültekor védettnek számított-e, vagy sem – ez azonban némely esetben az éppen zajló természetvédelmi reform-folyamat eredményeképpen a közeljövőben akár meg is változhat. Pénzben kifejezett értéket pedig már meg sem adtam, várhatóan ennek a rendszerét is rövidesen átalakítják.

A **gyakoriságnál** az alábbi kategóriákat használtam, a fajok hazai helyzetét figyelembe véve:

- gyakori
- elég gyakori
- nem gyakori
- nem ritka
- elég ritka
- ritka
- nagyon ritka
- még nem találták

A **termőidő** szintén a hazai viszonyokra vonatkozik, illetve azon kevés faj esetében, melyek nem fordulnak elő Magyarországon, a jellemző élőhelyként megnevezhető szomszédos országot vettem alapul.

A **méret** szerinti felosztás a kifejlett, érett példány habitusának, legszembetűnőbb kiterjedésének megfelelően történt, átlagos értékeket figyelembe véve. Az ízletes vargányánál (*Boletus edulis*) például a kalap szélessége volt a szempont, a hegyes kucsmagombánál (*Morchella deliciosa*) pedig a teljes termőtest magassága. Azoknál a fajoknál, amelyek összeolvadással nagyobb, akár több deciméter átmérőjű felületet képesek beborítani, nem az így előálló teljes méret alapján végeztem a besorolást. Így például a korall-nyálkagombánál (*Ceratiomyxa fruticulosa*) az egyedi, agancsszerűen elágazó spóratermő képletekre vonatkozik a kategória, míg egy kocsonyás redősgomba (*Phlebia tremellosa*) esetében a konzolosan kiálló képződmény és az azt körülvevő néhány centiméternyi reszupinátus réteg kiterjedése a mérvadó. A határértékeket a következők szerint állapítottam meg:

- kicsi < 3 cm
- közepes = 3–10 cm
- nagy > 10 cm

Három **rendszerinti csoportba** sorolom a gombákat:

- bazídiumos gomba
- tömlősgomba
- nyálkagomba

